

Protokół

123. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 7 grudnia 2022 roku w formie wideokonferencji obsługiwanej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji: T. Brzezińska-Wójcik, A. Czerny, S. Kaciszczenko, J. Kacprzak, D. Kalisiewicz, A. Markowski, J. Ostrowski, J. Pietruszka, A. Pisowicz, A. Reszke, T. Wites, W. Włoskiewicz, E. Wolnicz-Pawłowska, B. Zagórski, M. Zych.

Obrady prowadził Maciej Zych, przewodniczący Komisji.

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 122. posiedzenia Komisji z dnia 9 listopada 2022 r.
3. Sprawy bieżące.
4. Nazwy do wyjaśnienia/uzupełnienia.
5. Wykaz polskich nazw budowli – kontynuowanie omawiania wykazu nazw z obszaru Ukrainy.
6. Wolne wnioski.

Ad 1. Przewodniczący przywitał członków Komisji na 123. posiedzeniu.

Ad 2. Protokół 122. posiedzenia przyjęto jednogłośnie po wprowadzeniu drobnych korekt redakcyjnych (13 głosów za).

Ad 3. M. Zych poinformował, że plan pracy Komisji na 2023 rok został zaakceptowany przez p.o. Głównego Geodetę Kraju.

Członkowie Komisji zostali także poinformowani, że na stronie internetowej Komisji ukazała się informacja o poprawnym zapisie i odmianie nazw miast w Katarze, w których odbywają się mecze mistrzostw świata w piłce nożnej. Informację tę pomogli przygotować B. Zagórski i A. Markowski.

Zostały wysłane zaproszenia do uczestnictwa w 22. posiedzeniu Sekcji Bałtyckiej UNGEGN. Przy tej okazji członkowie Komisji poproszeni zostali o przekazanie informacji o tym posiedzeniu osobom, które mogłyby być zainteresowane w uczestnictwie – zarówno jako słuchacze, jak i prelegenci.

Ad 4. Omówiono nazwy do uzupełnienia lub wyjaśnienia z zasadniczego wykazu egzonimów.

Indonezyjska część Nowej Gwinei do 2003 roku stanowiła jedną prowincję (do 2000 zwaną *Irian Jaya*, potem *Papua*), wówczas to wydzielono z niej prowincję Papua Zachodnia, obejmująca półwysep Ptasia Głowa. Komisja przyjęła dla wydzielonej prowincji egzonim *Papua Zachodnia*, dla drugiej prowincji stosowany jest endonim (nazwa indonezyjska to *Papua*). Na przełomie czerwca i lipca br. przyjęto ustawy tworzące trzy nowe prowincje, wydzielone z prowincji Papua. Prowincje miały być formalnie konstytuowane w ciągu pół roku wraz z powołaniem ich nowych gubernatorów – nastąpiło to 11 listopada br. i trzy nowe prowincje zaczęły funkcjonować. Nowe prowincje otrzymały nazwy: *Papua Tengah*, *Papua Selatan*, *Papua Pegunungan* (czwarta prowincja pozostała przy nazwie *Papua*). W nazwach tych prowincji terminy oznaczają: ‘tengah’ – ‘środkowy’, ‘centralny’; ‘selatan’ – ‘południe’, ‘południowy’; ‘pegunungan’ – ‘góry’.

W przypadku dotychczasowych prowincji Indonezji Komisja ustaliła egzonimy typu *Sumatra Południowa* dla Sumatera Selatan, czy *Jawa Środkowa* dla Jawa Tengah. W związku z tym postanowiono konsekwentnie dla prowincji Papua Selatan zaproponować egzonim *Papua Południowa*, a dla prowincji Papua Tengah – egzonim *Papua Środkowa*. Zastanawiano się natomiast, czy egzonim przyjmować także dla prowincji Papua Pegunungan, czy jednak uznać, że egzonim jest tu zbędny i należy stosować endonim. Po dyskusji uznano, że dla prowincji tej warto przyjąć egzonim w formie *Papua Górska*. Przy okazji zauważono, że po angielsku nazwa tej prowincji jest oddawana jako *Highland Papua* – ‘highland’ należy tu jednak tłumaczyć na ‘góry’ (to jedno ze znaczeń tego słowa podawane przez słowniki), a nie na ‘wyżyna’, gdyż w tym przypadku takie tłumaczenie, podawane m.in. w Wikipedii (*Papua Wyżynna*), jest błędne – prowincja obejmuje górskie, a wręcz wysokogórskie, obszary indonezyjskiej części Nowej Gwinei, a cały górski obszar Nowej Gwinei jest właśnie określany jako ‘highland’.

Trzy zaproponowane nazwy dla nowych prowincji (***Papua Południowa***, ***Papua Środkowa***, ***Papua Górska***) przyjęto przy 13 głosach za, 0 przeciw i 1 wstrzymującym się.

A. Czerny zauważył, że prowincja Papua Zachodnia też ulega podziałowi – parlament Indonezji podjął decyzję o wydzieleniu z niej prowincji Papua Barat Daya. Niemniej do czasu formalnego powołania prowincji (w przypadku trzech poprzednich zajęło to prawie pięć miesięcy) Komisja nie będzie dyskutować ewentualnego wprowadzenia dla niej egzonimu.

Omówione zostały niekonsekwencje w zapisie dużą lub małą literą terminu rodzajowego w nazwach budowli. Niekonsekwencje te wcześniej omawiał Komitet Redakcyjny, a dotyczą one zapisu czterech terminów rodzajowych: opera, teatr, uniwersytet, termy – w niektórych ustalonych przez Komisję nazwach te terminy są zapisywane małą literą, w niektórych dużą.

Kwestia zapisu małą lub dużą literą terminów rodzajowych w nazwach budowli wywołała długą dyskusję. Wśród głosów pojawiały się argumenty, że obecne reguły ortograficzne w tym zakresie się nieprecyzyjne, częściowo wzajemnie sprzeczne, a podawane w słownikach przykłady tylko zwiększają zamieszanie (np. według „Wielkiego słownika ortograficznego PWN” jest *pałac Krasieńskich* ale *Pałac Staszica*, *Zamek Ujazdowski* i *Zamek Książąt Pomorskich*, choć reguła ortograficzna terminy ‘pałac’, ‘zamek’ traktuje tak samo jak np. ‘ulica’, czy ‘kościół’ nakazując ich zapis małą literą). W przypadku nazw budowli niejednokrotnie trudno ustalić, czy „stojący na początku nazwy wyraz (...) jest tylko nazwą gatunkową” (zapis z reguły ortograficznej 18.25.1) i należy go zapisywać małą literą, czy jednak nie „jest tylko nazwą gatunkową” i wtedy należy zapisywać go dużą literą. Zasady nie wyjaśniają, z jakich powodów pluralne terminy rodzajowe należy zapisywać dużą literą, choć ich odpowiedniki w liczbie pojedynczej już małą literą.

Zwrócono także uwagę, że reguły te są powszechnie ignorowane, a terminy rodzajowe są traktowane jako części nazwy i zapisywane dużą literą w nazwach ulic (np. w Warszawie na tabliczkach z nazwami ulic słowo ‘ulica’, ‘aleja’, ‘plac’ itp. jest zawsze dużą literą), kościołów, zamków, pałaców itp. Rada Języka Polskiego omawia potencjalne zmiany m.in. w tym zakresie – nie wiadomo jednak, kiedy będą podjęte decyzje i jakie zmiany one wprowadzą. Pojawiła się propozycja, aby Komisja przyjęła uchwałę, że wszystkie terminy rodzajowe w nazwach budowli uwzględnionych w wykazie będą zapisywane dużą literą – miałyby to być jednocześnie wyraźny głos ze strony Komisji, że obecne zasady nie są dobre. Uznano jednak, że kwestia ta wymaga osobnego omówienia i przygotowania wstępnych materiałów do dyskusji, zatem nie będzie omawiana na bieżącym posiedzeniu.

Po tej dyskusji postanowiono, przez aklamację, zmienić zapis terminów rodzajowych w następujących nazwach:

- ***Opera Margrabiów*** zamiast *opera Margrabiów* (Bayreuth, Niemcy),
- ***Teatr Narodowy*** zamiast *teatr Narodowy* (Praga, Czechy),

- *Teatr Dionizosa* zamiast *teatr Dionizosa* (Ateny, Grecja),
- *Teatr Maryjski* zamiast *teatr Maryjski* (Petersburg, Rosja),
- *Teatr Marcellusa* zamiast *teatr Marcellusa* (Rzym, Włochy),
- *Teatr Narodowy* zamiast *teatr Narodowy* (San Salvador, Salvador),
- *Uniwersytet Humboldtów* zamiast *uniwersytet Humboldtów* (Berlin, Niemcy),
- *Termy Konstantina* zamiast *termy Konstantina* (Arles, Francja),
- *Termy Dioklecjana* zamiast *termy Dioklecjana* (Rzym, Włochy),
- *Termy Karakalli* zamiast *termy Karakalli* (Rzym, Włochy),
- *Termy Trajana* zamiast *termy Trajana* (Rzym, Włochy).

Ponadto omówiono niekonsekwencje w zapisie nazw budowli, na które uwagę zwróciła prof. U. Bijak opracowując odmianę nazw budowli. W odniesieniu do zgłoszonych nazw Komisja postanowiła:

- zmienić zapis *plac króla Tomislawa* na ***plac Króla Tomislawa*** (Zagrzeb, Chorwacja) – aklamacja,
- zachować zapis *Biblioteka Hadriana* (Ateny, Grecja) – aklamacja,
- zmienić zapis *Rozdarte miasto* na ***Rozdarte Miasto*** dla pomnika (Rotterdam, Holandia) – aklamacja,
- zmienić zapis *Brama Bez Powrotu* na ***Brama bez Powrotu*** (Ouidah, Benin) – aklamacja,
- zmienić zapis *most Bez Powrotu* na ***Most bez Powrotu*** (Korea Południowa i Korea Północna) – aklamacja,
- zachować zapis *Kaplica Tablic* (Aksum, Etiopia) – aklamacja,
- zmienić zapis *luk Triumfalny* na ***Łuk Triumfalny*** (Pjongjang, Korea Północna) – aklamacja,
- zmienić zapis *stadion Ludwika II* na ***Stadion Ludwika II*** (Monako) – aklamacja,
- zmienić zapis *stadion Króla Baudouina I* na ***Stadion Króla Baudouina I*** (Bruksela, Belgia) – aklamacja,
- zmienić zapis *pawilon Secesji* na ***Pawilon Secesji*** (Wiedeń, Austria) – aklamacja,
- zmienić zapis *pawilon Najwyższej Harmonii* na ***Pawilon Najwyższej Harmonii*** (Pekin, Chiny) – aklamacja,
- zmienić zapis *pawilon Feniksa* na ***Pawilon Feniksa*** (Uji, Japonia) – aklamacja,
- zmienić zapis *pawilon Snów* na ***Pawilon Snów*** (Nara, Japonia) – aklamacja,
- zmienić zapis *katakumby Świętego Kaliksta* na ***Katakumby Świętego Kaliksta*** (Rzym, Włochy) – aklamacja,
- zmienić zapis *hale Trajana* na ***Hale Trajana*** (Rzym, Włochy) – aklamacja,
- zmienić zapis *baseny Aghlabidów* na ***Baseny Aghlabidów*** (Kairuan, Tunezja) – aklamacja.

Ad 5. Kontynuowano omawianie wykazu nazw budowli z obszaru Ukrainy postanawiając:

- dodać egzonim ***kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny*** (Kowel) – aklamacja,
- nie dodawać egzonimu *kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny* (Ostróg) – 6 głosów za dodaniem nazwy, 6 przeciw, 3 wstrzymujące się, przeważał głos przewodniczącego,
- dodać egzonim ***kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny*** (Rudki) – 12 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 3 wstrzymujące się,

- dodać egzonim *kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny* (Złoczów) – aklamacja,
- dodać egzonim *lawra Świętogórska* (Świętogórsk) – aklamacja,
- dodać egzonim *lawra Uniowska* (Uniów) – aklamacja,
- nie dodawać egzonimu *meczeta Piątkowy* wraz z formą wariantową *Dżuma-Dżami* (Eupatoria) – 4 głosy za dodaniem nazwy, 7 przeciw, 4 wstrzymujące się,
- dodać egzonim *monastyr Michajłowski o Złoty Kopyłach* (Kijów) – aklamacja,
- dodać egzonim *monastyr Pokrowski* (Charków) – aklamacja,
- dodać egzonim *monastyr Krzyża Świętego*, zamiast wcześniej zaproponowanej nazwy *monastyr Pochodzenia Drzewa Krzyża Pańskiego* (Podkamień) – 5 głosów za dodaniem nazwy, 1 przeciw, 9 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *monastyr Podwyższenia Krzyża Świętego* (Połtawa) – aklamacja,
- dodać egzonim *monastyr Świętego Klemensa* (Inkerman) – aklamacja,
- dodać egzonim *monastyr Świętego Mikołaja* (Krechów) – aklamacja,
- dodać egzonim *monastyr Świętego Mikołaja* (Mukaczewo) – 10 głosów za dodaniem nazwy, 1 przeciw, 4 wstrzymujące się,
- dodać egzonim *monastyr Świętego Pantelejmona* (Odessa) – aklamacja,
- dodać egzonim *monastyr Świętej Trójcy* (Korzec) – aklamacja,
- dodać egzonim *monastyr Świętej Trójcy* (Międzyrzecz) – aklamacja,
- dodać egzonim *monastyr Zaśnięcia Matki Bożej* (Bakczysaraj) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Narodzenia Bogurodzicy* (Kozielec) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Narodzenia Pańskiego* (Tarnopol) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Pokrowski* (Łuck) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Przemienienia Pańskiego* (Winnica) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Przemienienia Pańskiego* (Krzemieniec) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Przemienienia Pańskiego* (Czernihów) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Przemienienia Pańskiego* (Dniepr) – 8 głosów za dodaniem nazwy, 1 przeciw, 6 wstrzymujących się,
- dodać egzonim wariantowy *sobór Mądrości Bożej*, nazwą główną pozostaje *sobór Sofijski* (Kijów) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Świętego Aleksandra Newskiego* (Jałta) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Świętego Jana Chrzciciela* (Kercz) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Świętego Włodzimierza* (Sewastopol) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Świętego Włodzimierza* (Kijów) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Świętej Trójcy* (Łuck) – aklamacja,
- zmienić egzonim *katedra Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny* na *sobór Zaśnięcia Matki Bożej*, ustalając, że jest to forma oficjalna nazwy, i zachowując egzonim *sobór Uspieński*, jako główny (Lwów) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Zaśnięcia Matki Bożej* (Włodzimierz) – aklamacja,
- dodać egzonim *sobór Zwiastowania* (Charków) – aklamacja,
- dodać egzonim *Wielka Synagoga* wraz z nazwą wariantową *synagoga Chóralna* (Drohobycz) – aklamacja,
- dodać egzonim *Wielki Meczeta Chanów* (Bakczysaraj) – aklamacja,
- dodać egzonim *Skit Maniawski* dla monastynu (Maniawa) – 12 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 3 wstrzymujące się,
- dodać egzonim *cmentarz Bajkowa* (Kijów) – 7 głosów za dodaniem nazwy w formie *cmentarz Bajkowa*, 6 głosów za dodaniem nazwy w formie *cmentarz Bajkowski*, 2 głosy wstrzymujące się,

- dodać egzonim *cmentarz Janowski* (Lwów) – 12 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 3 wstrzymujące się,
- dodać egzonim *cmentarz Ofiar Totalitaryzmu* (Charków) – aklamacja,
- zmienić egzonim *cmentarz Orląt* na *cmentarz Orląt Lwowskich* wraz z dodaniem formy wariantowej *cmentarz Obrońców Lwowa* (Lwów) – aklamacja,
- dodać egzonim *Polski Cmentarz Wojenny w Bykowni* (Kijów) – aklamacja,
- dodać egzonim *Akerman* dla twierdzy (Białogród nad Dniestrem) – aklamacja,
- dodać egzonim *baszta Prochowa* (Lwów) – 10 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 5 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *Nowy Zamek* (Kamieniec Podolski) – aklamacja,
- skasować egzonim *Okopy Świętej Trójcy* (Okopy) – 9 głosów za skasowaniem nazwy, 3 przeciw, 3 wstrzymujące się; obecnie jedynymi śladami po fortyfikacji są dwie bramy, sama zaś nazwa *Okopy Świętej Trójcy* jest przyjęta jako wariantowa dla miejscowości położonej na terenie, gdzie dawniej znajdowała się ta twierdza,
- dodać egzonim *Stary Zamek* (Kamieniec Podolski) – aklamacja,
- dodać egzonim *twierdza Genueńska* (Sudak) – aklamacja,
- dodać egzonim *zamek Podhorecki* wraz z formą wariantową *zamek Konięcpolskich* (Podhorce) – aklamacja.

Ze względu na brak czasu dokończenie omawiania nazw budowli z obszaru Ukrainy odłożono na kolejne posiedzenie Komisji.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Maciej Zych